

HAJA-ASUTUKSEN JÄTEVESINEUVONNAN JÄRJESTÄMINEN VUONNA 2019 YLEISSUUNNITELMA

1. TAVOITTEET

Neuvonnan keskeinen tavoite on edistää hajajätevesisäädösten edellyttämän jätevesien käsittelyn tason toteuttamista kiinteistöillä siirtymäaikana. Valtakunnallinen neuvontatoiminta on taloudellisten resurssien salliessa käynnissä siirtymäajan päättymiseen asti. Haja-asutuksen jätevesihuollon parantaminen ja kiinteistöjen aktivoiminen jätevesijärjestelmiensä kuntoon saattamiseen edellyttävät huomattavaa lisäpanostusta neuvontaan ja ohjaukseen.

Neuvonnan välillisiä tavoitteita ovat:

- Yleisötilaisuuksia ja muuta yleistä neuvontaa järjestetään, myös sellaisilla alueilla, missä sitä ei aiemmin ole ollut tarjolla.
- Neuvonnalla tuotetaan hajakiinteistöjen omistajille ja haltijoille luotettava tieto siitä, onko kiinteistön jätevesien käsittelyä tehostettava vai ei.
- Tehostamistoimenpiteitä tarvitseville kiinteistöille annetaan ennakoarvio vaihtoehtoisista ratkaisu- ja toteutustavoista sekä tietoa kunnan toimenpidelupamenettelystä.
- Asukkaat saadaan neuvonnan avulla kiinnostumaan ja aktivoitumaan jätevesiensä vaikutuksista ja järjestelmiensä kuntoon saattamisesta virheinvestointeja välttämällä.
- Koulutusaineisto neuvojen kouluttamista varten on päivitetty sekä yleisesti saatavissa ja käytettävissä.

Tässä yleissuunnitelmassa tarkastellaan neuvonnan organisointia, yleisiä periaatteita, eri tahojen rooleja ja tehtäviä, sekä neuvojen kouluttautumista ja koulutusohjelmaa 2019.

2. TUETTAVAN NEUVONNAN PÄÄPERIAATTEET

Neuvontatyön järjestämisessä ja neuvonnassa otetaan huomioon seuraavaa:

Neuvonnan yleisperiaatteet

- Neuvonnan tulee olla puolueetonta sekä laitevalmistajista, materiaalien tuottajista ja muista kaupallisista intresseistä riippumatonta.
- Neuvonnan tulee kohdistua kiinteistön haltijoihin (omistajiin/asukkaisiin) ja perustua vapaaehtoisuuteen kiinteistön haltijan taholta.
- Tuettavaan neuvontatyöhön voi sisältyä: ohjaava neuvonta ja neuvonnan markkinointi, informatiivinen yleisneuvonta yleisötilaisuuksissa, asiakaskohtainen yleisneuvonta (esim. puhelimitse, nettikyselyihin vastaamalla) sekä kohdekohtainen neuvonta kiinteistöllä käynnin yhteydessä ja muu tätä tukeva toiminta.
- Tuettua kiinteistökohtaista neuvontaa voidaan antaa sekä vakituisesti asutuille kiinteistöille että loma- ja vapaa-ajankiinteistöille. Neuvonnan painopiste on vakituisen asutuksen kiinteistöissä.
- Uudisrakennushankkeisiin liittyvää kohdekohtaista kiinteistökäynnillä tapahtuvaa neuvontaa ei tueta.
- Jätevesijärjestelmän suunnittelua ei katsota tuettavaksi neuvonnaksi.

- Kiinteistökohtaisen neuvonnan tuloksena tuotetaan yleistä yhteenvetotietoa sekä alueellisella että kuntakohtaisella tasolla. Neuvontatyöstä ja -hankkeista saaduista tuloksista esitetään yhteenvetoja ainakin vaatimusten täyttymisestä, tehostamis- ja korjaustoimenpidesuosituksista ja erilaisten jätevesien käsittelyjärjestelmien yleisyydestä siten kuin koulutusohjelmassa tarkemmin selvitetään.
- Kiinteistökohtaisen tiedon luovutus kunnalle edellyttää aina kiinteistön omistajien lupaa.
- Neuvontaa järjestetään koko maassa ja yleisneuvontaa on tarkoitus järjestää mahdollisimman kattavasti resurssien puitteissa. Kiinteistökohtainen neuvontakäynti ei ole asukkaiden subjektiivinen oikeus. Neuvontatyön organisoimisessa ja toteutuksessa tulee huomioida sen järjestämisen järkevyyt, kuten mm. käytävissä olevat resurssit, matkustuksen tehokkuus ja ympäristönsuojelulliset tekijät.
- Neuvonnan avustusta on mahdollista hakea myös valtakunnalliseen hankkeeseen.
- Neuvontatoimet tulee toteuttaa 31.10.2019 mennessä.

Neuvonnalla tavoiteltavat keskeiset tulokset

- Neuvontaorganisaatioiden yleisellä, alueellisella ja paikallisella hajajätevesiin liittyvällä tiedotuksella lisätään kansalaisten ja kiinteistönomistajien luottavaisuutta ja aktiivisuutta ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin jätevesien käsittelyn osalta.
- Yksittäinen kiinteistön haltija ja omistaja saa halutessaan luotettavan tiedon siitä, onko jätevesijärjestelmän tehostaminen tarpeen tai onko kiinteistö mahdollista lähivuosina liittää yhteisviemäroinnin piiriin.
- Kiinteistön haltija saa tietoa kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmänsä käyttö- ja huoltotoimenpiteistä.

Lisäksi kiinteistökohtaisen neuvonnan tavoitteita ovat:

- Kiinteistön haltija saa neuvontaorganisaatiolta selkeän nykytila-arvion ja ehdotuksen toimista, jätevesiasioiden kuntoon saattamiseksi. Nykytila-arviossa käytetään neliportaista arviointiasteikkoa jätevesijärjestelmästä:
  - Järjestelmä kunnossa
  - Järjestelmä vaatii seurantaa ja/tai varauduttava kunnostus- tai korjaustoimiin ja/tai järjestelmä vaatii pieniä toimenpiteitä heti
  - Järjestelmä ei täytä vaatimuksia, tehostustoimet välttämättömiä
  - Vesimäärä vähäinen, järjestelmä kunnossa
- Jos tehostaminen on tarpeen, kiinteistön haltija saa lyhyen katsauksen nykyisen järjestelmänsä eri tehostamistavoista tai vaihtoehtoisista toteutusratkaisuista, ml. käytön ja huollon tarpeet, sekä ohjeita, miten tehostamisessa edetään.
- Kiinteistön haltija saa listauksen tarpeellisista yhteystiedoista, kuten mm. kunnan rakennusvalvonta (toimenpidelupa-asiat) sekä alueella toimivista puolueettomista suunnittelijoista.
- Neuvoja antaa kiinteistön haltijalle neuvonnan tulokset tiiviissä kirjallisessa muodossa (ei kuitenkaan sisällöltään esimerkiksi rakennus- tai toimenpidelupahakemuksessa tarvittavan suunnitelman tasoisena).
- Kiinteistökohtaisen neuvonnan tuloksena kiinteistön haltijalla on asiakirja, jota hän voi hyödyntää asioidessaan jätevesiin liittyen kunnan viranomaisen, suunnittelijan ja laitemyyjän kanssa.

Neuvontaa toteuttavalta organisaatiolta edellytettävät ominaisuudet

- Organisaation tulee olla riippumaton laitevalmistajista, materiaalityöntekijöistä sekä tukku- ja vähittäismyyntiä harjoittavista toimijoista.
- Organisaation toiminnan tulee olla itsenäistä suhteessa kunnan viranomaistoimintaan.
- Organisaation tulee olla käytössään kokemusta henkilötasolle ulottuvasta neuvontatoiminnasta.

Organisaation tulee pystyä hoitamaan tehtävän edellyttämä yleinen hallinnointirooli sekä avustuksen hakemisen että sen käytön ja toiminnan seurannan sekä taloudenpidon kannalta. Organisaation tulee järjestää neuvonnasta tiedottamista varten internet-sivut, joihin myös valtakunnalliset hankkeet voivat viitata.

Vaatimukset neuvontaa suorittaville henkilöille

- Kaikki neuvojat ja neuvonnan vastuhenkilö opiskelevat tehtäviään vastaavat koulutusohjelman 2019 osat organisaation ohjauksessa, elleivät he ole osallistuneet SYKE:n järjestämään neuvokoulutukseen aiemmin. Neuvojat soveltavat koulutuksessa esitettyjä periaatteita neuvontatyössään.
- Kiinteistökohtaista neuvontaa suorittavalla neuvojalla on riittävä alan osaaminen (esim. kiinteistökohtaisen jätevesijärjestelmän suunnittelijan, vastaavan työnjohtajan pätevyys tai vastaava osaaminen, tai soveltuva ympäristöalan korkeakoulututkinto tai opiskelija jolla on vastaavat opinnot), edellytykset toimia kiinteistöllä sekä mielellään aiempaa kokemusta neuvontatyöstä.
- Kiinteistökäyntejä tekevät neuvojat ilmoittavat toiminnastaan toiminta-alueensa kunnan tai kuntien ympäristö- ja rakennusvalvontaan ja sopivat heidän kanssaan neuvonta-alueista ja kunnan alueella noudatettavista menettelytavoista.

Koulutusohjelma 2019

SYKE on valmistellut yhteistyössä neuvontaa suorittaneiden tahojen kanssa jätevesineuvojille tarkoitettua koulutusohjelman 2019. Ohjelmaan sisältyy koulutusaineisto, jonka hyvä tunteminen on edellytys neuvontatyölle. Koulutusaineiston tuottamisessa on pyritty hyödyntämään kokemuksia aikaisemmasta neuvontatyöstä, laadittuja oppaita, ohjeita ja tutkimusraportteja. Koulutusaineisto on saatavilla ja hyödynnettävissä osoitteessa: www.ymparisto.fi/hajajatevesi > Syventävää tietoa > Neuvontajärjestöjen materiaali.

Järjestöt vastaavat itse koulutus- ja opiskelumenetelmistä. Koulutuksen järjestämisen tai siihen osallistumisen kustannuksista vastaavat avustusta saaneet järjestöt.

3. VALTAKUNNALLISET HANKKEET

Valtakunnallisiin hankkeisiin voidaan myöntää tukea vuonna 2019. Tuettavan hankkeen tavoitteena on jakaa puolueetonta tietoa jätevesien käsittelystä ja käsittelyn tehostamisesta, sekä ohjata asukkaita paikallisen neuvonnan piiriin ja toimenpiteisiin. Valtakunnallisen hankkeen tavoitteena on edistää mahdollisimman vaikuttavasti haja-asutuksen jätevesisäännösten toimeenpanoa ja tukea paikallisten jätevesineuvontahankkeiden työtä.

4. ERI TOIMIJOIDEN ROOLIT JA TEHTÄVÄT VUODEN 2019 NEUVONTATYÖSSÄ

Neuvontatyön järjestämisessä pyritään siihen, että se ei muodostu hallinnollisesti raskaaksi, ja organisoinnissa otetaan huomioon eri tahojen käytännön osallistumis- ja toteutusmahdollisuudet.

Ympäristöministeriö (YM) kuuluttaa neuvonta-avustuksista yleisesti ja ilmoittaa elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskusten (ELY-keskukset) kuuluttavan alueillaan avustukset haettaviksi. Ympäristöministeriö jakaa ELY-keskuksille avustuskiintiöt. Ympäristöministeriö päättää valtakunnallisiin hankkeisiin kohdennettavan rahoituksen suuruudesta.

Suomen ympäristökeskus (SYKE) vastaa neuvonnan tulosten vuosittaisesta yhteenvedosta. SYKE vastaa neuvonnan yhdenmukaisen koulutusohjelman 2019 suunnittelusta, neuvontatoimea palvelevan aineiston pitämisestä ajan tasalla ja pitää hajajätevesisivuilla kaikkien saatavilla olevaa ajantasaista listaa neuvontajärjestöistä. SYKE järjestää jätevesineuvojien yhteisen koulutustilaisuuden, mikäli avustusta saavat järjestöt katsovat sen erillisen kyselyn perusteella tarpeelliseksi. SYKE tukee paikallisia ja valtakunnallisia hankkeita mm. tiedottamalla hankkeita ajankohtaisista asioista ja auttaa tarvittaessa yhteydenpidon ja viestinnän koordinoinnissa.

Elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskukset tiedottavat ja vastaavat avustusten hakuun liittyviin kysymyksiin. ELY-keskukset vastaavat avustushakemusten käsittelystä ja arvioinnista, sekä laativat yhteenvedon avustuskelpoisista hankkeista ympäristöministeriölle. ELY-keskukset myöntävät avustukset ympäristöministeriöltä saamiensa määrärahaikiintiöiden puitteissa, sekä vastaavat valtionavun käytön valvonnasta. ELY-keskukset sopivat kuntien kanssa alueellansa tehtävästä neuvonnasta. Neuvontaa antavan organisaation tulee laatia ja toimittaa ennen neuvonnan aloittamista ELY-keskukselle ja neuvonta-alueen kunnille suunnitelma, jossa esitetään miten ja mille alueille neuvontaa tullaan kohdentamaan. ELY-keskukset nimeävät hakemuksia käsittelevän vastuuhenkilön.

Kunnat ovat haja-asutuksen jätevesihuollon valvontaviranomaisia. Ne neuvovat ja opastavat kiinteistöjen omistajia jätevesien käsittelyssä sekä tarvittaessa ohjaavat asukkaita asiantuntevan neuvonnan piiriin.

Organisaatiot, jotka saavat haja-asutuksen jätevesihuollon neuvontaan valtionapua, vastaavat neuvonnan hallinnoinnista ja järjestämisestä. Tätä varten ne nimeävät vastuuhenkilön, joka vastaa avustuksen käytöstä, koordinoi neuvontaa yhteistyössä kunnan ympäristönsuojelu- ja rakennusvalvontaviranomaisten kanssa ja vastaa siitä, että neuvojat tuntevat kuntien määräykset.

Organisaatiot vastaavat neuvojiensa kouluttautumisesta SYKEN laatiman koulutusohjelman 2019 mukaisesti. Avustettavien organisaatioiden toiminnalta edellytetään, että pääosa niiden toiminnan rahoituksesta on muuta kuin valtion avustusta. Avustusta myönnetään niiden neuvontatyöstä aiheutuvien kulujen kattamiseksi, joita ei voida kattaa järjestön muulla rahoituksella. Tarvittaessa järjestö voi hankkia neuvontaan muutakin riippumatonta rahoitusta. Organisaatio huolehtii korvauksen maksamisesta neuvojille.

Organisaatiot vastaavat neuvontatyön asianmukaisesta toteuttamisesta. Avustettavan neuvontatyön tulee täyttää avustuksen myöntämiseksi asetetut ehdot ja neuvonnan tulee perustua neuvojen koulutuksen mukaisiin periaatteisiin ja menettelytapoihin.

Jätevesineuvojat vastaavat alan koulutettuina asiantuntijoina neuvontatyöstään.

Neuvonta ei sido valtion eivätkä kunnan viranomaisia silloinkaan, kun neuvontaa on avustettu.

5. AVUSTUSHAKEMUSTEN KÄSITTELY

Avustuksen hakeminen

Avustushakemus tehdään erilliselle hakulomakkeelle, johon liitetään neuvontatyön hankesuunnitelma. Avustushakemuksesta tulee käydä ilmi hankkeen kokonaiskustannukset ja haettavan avustuksen kokonaismäärä. Hakulomakkeessa pyydettyjen tietojen lisäksi liitteenä olevassa hankesuunnitelmassa esitetään hakemuksen arviointiin vaikuttavat seikat.

Hankesuunnitelman tulee sisältää ainakin arvio avustettavan toiminnan edellyttämästä työmäärästä ja sen vaikuttavuudesta eriteltyinä eri toimintamuotoihin (esimerkiksi palveltavien asukkaiden määrä, tapahtumakerrat, yhteydenottojen määrä, kiinteistökohtaisten neuvontakäyntien määrä, sekä kuvaus arvioidusta palvelun vaikuttavuudesta) ja suunnitelma neuvojien koulutussuunnitelman 2019 mukaisen koulutuksen järjestämisestä tai siihen osallistumisesta. Järjestön tavanomaisen toiminnan kustannukset voidaan sisällyttää neuvonnan omakustannusosuuteen siltä osin kun toimintaa tarvitaan hajajätevesineuvonnan järjestämiseksi.

Järjestö tai useampi järjestö yhdessä voi hakea avustusta joko neuvontakokonaisuuden järjestämiseen, tai neuvonnan yksittäisiin osatehtäviin. Edellytyksenä on, että henkilöt osallistuvat neuvontatehtävänsä edellyttämään koulutusohjelman 2019 mukaiseen koulutukseen.

Avustusrahoitusta voi hakea yleisneuvontaan ja sen erilaisiin neuvontatoimiin, kiinteistökohtaiseen neuvontaan tai näiden erilaisiin yhdistelmiin. Haettavan avustuksen käyttökohteet eritellään avustushakemuksessa.

Valtakunnallisen hankkeen hakemukset osoitetaan Uudenmaan ELY-keskukselle. Uudenmaan ELY-keskus tekee hankkeita koskevat päätökset kuullen ympäristöministeriötä.

Avustushakemusten arviointi

ELY-keskukset arvioivat niille toimitetut hakemukset yhteisen arviointikehikon mukaisesti. Arvioinnissa otetaan huomioon eri tekijät seuraavasti:

- vastaavuus hakemuspyyntöön mukaisiin tavoitteisiin, työn organisointi ja resursointi, sekä esitetyn neuvonnan käyttö- ja kehityskelpoisuus, painoarvolla 40 %.
- hakijan käytettävissä olevan henkilökunnan koulutus ja työkokemus, hakijan aihealueen tuntemus, hakijan nykyinen toiminta (laajuus ja laatu) suhteessa neuvontatyöhön sen riskeihin, kokemukset henkilötasolle ulottuvasta neuvonnasta ja motivoinnista, painoarvolla 40 %
- haetun avustukset käytön taloudellinen tehokkuus, painoarvolla 20 %

Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös siihen, onko neuvojien koulutus suunniteltu toteutettavan koulutusohjelman 2019 mukaisessa laajuudessa. Mikäli hakemus kohdistuu vain yksittäisiin osatehtäviin, arviointikriteereitä käytetään soveltuvin osin.

Avustusmäärärahan käytön hallinnointi

Avustus myönnetään valtion talousarvion ympäristönsuojelun edistämisen määrärahoista (momentti 35.10.61). Avustusmäärärahan käytön hallinnoinnissa noudatetaan valtionavustuslain (688/2001) säännöksiä ja tässä yleissuunnitelmassa esitettyjä periaatteita. Ympäristöministeriö kuuluttaa avustukset haettavaksi. ELY-keskukset myöntävät avustukset ja valvovat avustuksen käyttöä.

Hankkeiden raportointi ja avustusten maksatus toteutetaan ELY-keskusten tekemien avustuspäätösten mukaisesti. Raportointi tehdään koulutusohjeistuksen mukaan ja tulokset esitetään kalenterivuositain yhdenmukaisella pohjalla. Hankkeen raportointi tulee valmistua 31.12.2019 mennessä, ellei ELY-keskuksen kanssa toisin sovita.

6. TOIMINNAN SEURANTA JA YLEISUUNNITELMAN PÄIVITYS

Toiminnan seuranta

Neuvonnan onnistumisen ja tavoitteiden toteutumisen seuraamiseksi järjestöt raportoivat ELY-keskuksille avustuspäätösten mukaisesti. Loppuraportit toimitetaan ELY-keskusten lisäksi myös SYKELLE. Hankkeet toimittavat kiinteistökohtaisen datan SYKELLE.

Yleissuunnitelman päivittäminen

Tämä päivitetty yleissuunnitelma korvaa 4.10.2017 laaditun yleissuunnitelman. Tämä yleissuunnitelma on saatavissa osoitteesta www.ymparisto.fi/hajajatevesi > Syventävää tietoa > Neuvontajärjestöjen materiaali.